

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyyntö (HE 77/2026 vp), 7.5.2026

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa. Hallituksen esityksessä HE 77/2026 vp ehdotetaan muutettavaksi Syyttäjälaitoksesta annettua lakia ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia.

Esityksen mukaan Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin lisättäisiin rikosasioiden tietosuojalakeja ja muuta syyttäjien suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettavaa lainsäädäntöä täydentävät erityissäännökset, jotka ovat välttämättömiä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi. Ehdotetut säännökset koskisivat Syyttäjälaitoksen rekisterinpitovastuun täsmentämistä sekä ylimääräisiä suojatoimia, joilla huomioitaisiin rekisteröityjen suojaan ja tietojen käsittelyyn liittyvät riskit perusoikeusherkässä sääntelykontekstissa.

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa säädettäisiin oikeushallinnon viranomaisten yhteisrekisterinpidosta. Samalla huomioitaisiin viranomaisten oikeus luovuttaa tietovarantoon tallentamiin tietoja julkisuuslainsäädännön mukaisesti.

2 Lausunto

Poliisihallitus on aiemmin 9.1.2026 (POL-2025-169904) antanut lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta. Poliisihallitus lausui Syyttäjälaitoksesta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta seuraavin osin: 22 a § (rikosasian rekisteröinti), 22 b § (rekisteröidyn oikeuksia koskevat suojatoimet), 22 c § (rikosasiaa koskevien tietojen poistaminen) ja 22 d § (yhteystietojen salassapito ja luovuttaminen). Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisen osalta Poliisihallitus piti ehdotettuja muutoksia rekisterinpitovastuusiin tarpeellisina. Poliisihallitus lausuu tässä asiantuntijalausunnossa kunnioittaen seuraavaa.

22 b §, Rekisteröidyn oikeuksia koskevat suojatoimet

Todistajien ja tietolähteiden henkilötietojen käsittelylle ehdotetaan asetettavaksi rikosasioiden tietosuojalakia tiukempia vaatimuksia. Todistajansuojeluohjelmaan kuuluvia henkilöitä koskevat tiedot olisi säilytettävä erillään muita rekisteröityjen ryhmiä koskevista tiedoista ja suojattava asianmukaisilla teknisillä toimenpiteillä. Poliisin tietolähteitä koskevien tietojen osalta edellytettäisiin nimenomaisella säännöksellä, että tietoa ei saa rekisteröidä rikosasioiden käsittelyjärjestelmään, johon muut rikosasioita koskevat tiedot pääsääntöisesti tallennettaisiin. Näiden tietojen oikeudeton paljastuminen voi aiheuttaa vaaraa kohdehenkilöille, joten Poliisihallitus pitää edellä mainittujen rekisteröityjen ryhmien tietojen suojaamista esityksessä mainituin teknisin toimenpiteiden erittäin tärkeänä. Keskeistä tietojen suojaamisessa on huolehtia myös niin sanotuista organisatorisista suoja-toimenpiteistä, eli esimerkiksi ohjeistuksesta, henkilöstön asianmukaisesta ja riittävästä koulutuksesta sekä perehdytyksestä.

Syyttäjälaitoksen osalta rekisteröidyn oikeuksiin sovelletaan rikosasioiden tietosuojalain 4 lukua koskevia säännöksiä. Poliisin tietojen osalta rekisteröidyn oikeuksista säädetään tarkemmin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) 6 luvussa. Poliisin henkilötietolain 41. 2 §:n mukaan rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle 1 momentissa tarkoitetulle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä. Poliisin henkilötietolain 42 §:ssä on säädetty tarkastusoikeuden rajoittamisesta eräiden tietojen osalta. Edellä mainitussa pykälässä mainitaan ne tiedot (esimerkiksi tietolähtetiedot), joiden osalta rekisteröidyllä ei ole lainkaan tarkastusoikeutta. Tällaisiin tietoihin rekisteröidyllä ei ole myöskään julkisuuslain 11 §:ssä säädettyä asianosaisen tiedonsaantioikeutta.

Rekisteröidyllä on oikeus pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan poliisin henkilötietolain perusteella rekisteröidyn oman tarkastusoikeuden ulkopuolelle rajattujen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus rikosasioiden tietosuojalain 29 §:ssä säädetyllä tavalla (välillinen tarkastusoikeus). Poliisin henkilötietolaissa säädetty tarkastusoikeuden rajoitukset on huomioitu esimerkiksi Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 23 §:ssä seuraavasti: Rekisteröidyn oikeuksista poliisin rekisterinpidossa oleviin tietoihin säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 luvussa.

Poliisihallitus esittää, että rekisteröidyn oikeuksia koskien Syyttäjälaitoksesta annettavaan lakiin lisätään Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 23 §:ää vastaava viittaussäännös poliisin henkilötietolain 6 lukuun.

22 d §, Yhteystietojen luovuttaminen

Hallituksen esitysluonnoksessa Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin ehdotettiin säädettäväksi 22 d §, jossa ehdotettiin säädettäväksi rikosasiaan liittyvien henkilöiden henkilötunnuksen ja yhteystietojen salassapidosta ja luovuttamista koskevasta rajoituksesta. Hallituksen esityksen (HE 77/2026 vp) 22 d §:ssä säädettäisiin yhteystietojen salassapidon ja luovuttamisen sijaan yhteystietojen luovuttamisesta. Ehdotetun säännöksen yksityiskoh-

taisten perustelujen mukaan yhteystiedot eivät olisi salassa pidettäviä, mutta niiden luovuttamista rajoitettaisiin. Säännöksen tarkoituksena olisi vahvistaa eräiden rikosprosessiin osallistuvien henkilöiden (esimerkiksi uhrit ja todistajat) yksityiselämän suojaa ja turvallisuutta, koska rikosprosessin osapuoliin kohdistuva uhkailu ja kostotoimet ovat yleistyneet. Rikosasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn luonnollisen henkilön kotiosoitteen ja muun yhteystiedon saisi luovuttaa järjestelmästä ainoastaan viranomaisille syyttäjän tai muun viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi. Ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi rikosasioita koskevien asiakirjojen tai muiden tietojen julkisuuteen ja salassapitoon, jotka määräytyisivät nykytilaa vastaavasti julkisuuslain mukaisesti, eivätkä siten vaikuttaisi rikosasioiden käsittelyjärjestelmän asiakirjojen luovuttamiseen.

Poliisihallitus toi hallituksen esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa esille, etteivät rikoksen asianosaisten yhteystiedot ja henkilötunnukset vastaavalla tavalla kategorisesti ole salassa pidettäviä muihin rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten, kuten poliisin järjestelmissä ja asiakirjoissa. Poliisihallituksen esitti näkemyksensä, että kyseisten tietojen salassapito olisi tarkoituksenmukaista arvioida osana julkisuuslain kokonaisuudistusta.

Hallituksen esityksessä ei enää ehdoteta kyseessä olevia julkisuuslain säännöksiä täydentäviä salassapitosäännöksiä, vaan tietojen luovuttamisen rajoittamista koskevaa säännöstä, joka ei kaventaisi asiakirjojen julkisuutta. Hallituksen esityksen mukaan yhteystiedot eivät myöskään tulostu rikosasioiden käsittelyjärjestelmässä siinä luotuihin asiakirjoihin. Ehdotetut säännökset yhteystietojen luovuttamisen rajoittamisesta tarkoittaisivat käytännössä, että yhteystietoja ei pääsääntöisesti luovutettaisi rikosasioiden käsittelyjärjestelmästä silloinkaan, kun henkilö ei ole itse pyytänyt yhteystietojensa salassapitoa julkisuuslain 24.1 §:n 31 kohdan mukaisella perusteella. Edelleen luovutusrajoitusta perustellaan sillä, että rikosasioiden käsittelyjärjestelmän koko tietosisältö on valtiosääntöisesti arkaluonteinen. Lisäksi se voi sisältää joissakin tapauksissa myös tietosuojalainsäädännön tarkoittamia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, joiden salassapito määräytyy erikseen julkisuuslain nojalla. Rajoituksesta huolimatta yhteystiedot voitaisiin luovuttaa syyttäjän tai muun viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi. Henkilötunnusta suojattaisiin tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti. (s. 65–66.)

Syyttäjien rikosasiaa koskevat, valtiosääntöisesti arkaluonteiset ja usein erityisiä henkilötietoryhmiä koskevat tiedot ovat pääsääntöisesti peräisin esitutkintaviranomaisilta. Poliisihallitus nostaa esille, että ehdotettu luovutusrajoitus suojaa asianomistajien, todistajien ja muiden rikosprosessiin osallistuvien yhteystietoja Syyttäjälaitoksen luovuttaessa tietoja, mutta ei muiden rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten tietojen luovutusta koskevissa tilanteissa. Poliisihallitus esittää arvioitavaksi, tulisiko vastaava rajoitus säätää yhtenevästi koskemaan kaikkia rikosprosessiin (esitutkinta, syyteharkinta ja oikeudenkäynti) osallistuvia viranomaisia. Yleisesti Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tietojen käsittelysäännöt koko prosessin osalta tulisi olla yhtenevät.

Muita havaintoja

Hallituksen esityksen sivulla 13 olevassa kappaleessa on kuvattu syyttäjän velvollisuuksia poliisirikosprosessissa. Kyseisessä kappaleessa olevat kirjaukset syyttäjän velvollisuuksista vaikuttavat prosessin kannalta vielä hieman irrallisilta, joten Poliisihallitus esittää arvioitavaksi, olisiko kirjauksia vielä tarpeen tarkistaa valtakunnansyyttäjän toimiston kanssa.

Edellä mainitulla hallituksen esityksen sivulla (s. 13) todetaan, etteivät syyttäjät arkistoi esitutkimamateriaalia, vaan arkistoinnista huolehtii poliisi. Tältä osin Poliisihallitus nostaa selvyuden vuoksi esille, että poliisi arkistoi esitutkimamateriaalin poliisin suorittaman esitutkinnan osalta, mutta poliisi ei arkistoi muiden esitutkimaviranomaisten esitutkimamateriaalia.

Jaana Nieminen, ylitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 15.05.2026 klo 14:22. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Jakelun mukaan

Tiedoksi

Poliisihallitus, esikunta
Poliisihallitus, poliisitoimintayksikkö
Poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi